

SJVFS 2019:8

**Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd  
om slakt och annan avlivning av djur;**

**Saknr L 22**

Utkom från trycket  
den 29 mars 2019

beslutade den 28 mars 2019.

Statens jordbruksverk föreskriver<sup>1</sup>, med stöd av 1 kap. 2 §, 2 kap. 11, 14, 17 och 18 §§, 5 kap. 1 och 3 §§ djurskyddsförordningen (2019:66) samt 4 § epizootiförordningen (1999:659) följande.

Dessutom beslutar Jordbruksverket om följande allmänna råd.

**INNEHÅLLSFÖRTECKNING**

1 KAP. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER .....	2
Tillämpningsområde och definitioner .....	2
Grundläggande bestämmelser .....	5
2 KAP. KUNSKAPSKRAV .....	6
3 KAP. HANTERING AV DJUR PÅ SLAKTERIER .....	7
Standardrutiner .....	7
Daglig hantering .....	7
4 KAP. UTRUSTNING OCH DJURUTRYMMEN PÅ SLAKTERIER .....	8
Stallutrymmen .....	8
Tabell A. Utrymme för djur i lösdrift.....	9
Tabell B. Utrymme för nötkreatur i endjursboxar.....	9
Bestämmelser om utrustning och djurutrymmen på slakterier för nya anläggningar, ny konstruktion, eller ny utrustning tagna i drift fr.o.m. den 1 januari 2013. För befintliga anläggningar tagna i drift före den 1 januari 2013 gäller dessa bestämmelser från och med den 9 december 2019 .....	9
5 KAP. BESTÄMMELSER OM UTRUSTNING, INKLUSIVE BEDÖVNINGS- UTRUSTNING, OCH DJURUTRYMMEN PÅ SLAKTERIER, FÖR ANLÄGGNINGAR I DRIFT DEN 1 JANUARI 2013 .....	10
Avlastning och drivning av djur.....	10
Stallutrymmen .....	11

<sup>1</sup> Jfr rådets direktiv 93/119/EG av den 22 december 1993 om skydd av djur vid tidpunkten för slakt eller avlivning (EGT L 340, 31.12.1993, s. 21, Celex 31993L0119), senast ändrat genom rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 (EGT L 303, 18.11.2009, s. 1, Celex 32009R1099). Anmälan har gjorts enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (EUT L 241, 17.9.2015, s. 1, Celex 32015L1535).

## **SJVFS 2019:8**

Bedövningsutrustning .....	11
Elektrisk bedövning .....	12
Koldioxidbedövning.....	12
6 KAP. HÅLLANDE OCH SKÖTSEL AV DJUR PÅ SLAKTERIER.....	12
7 KAP. BEDÖVNING .....	13
Fixering .....	13
Kontroll av bedövning .....	13
Tillåtna bedövningsmetoder.....	14
Mekanisk bedövning .....	14
Elektrisk bedövning .....	19
Koldioxidbedövning.....	20
8 KAP. YTTERLIGARE BESTÄMMELSER OM SLAKT AV DJUR AVSEDDA FÖR LIVSMEDELSPRODUKTION .....	20
9 KAP. BESTÄMMELSER OM ANNAN AVLIVNING AV DJUR SOM INTE ÄR AVSEDDA FÖR LIVSMEDELSPRODUKTION SAMT YTTERLIGARE BESTÄMMELSER FÖR ANNAN AVLIVNING ÄN SLAKT AV LIVSMEDELSPRODUCERANDE DJUR .....	21
Avblodning av djur utanför slakteri .....	21
Dekapitering .....	22
Halsdislokation.....	22
Slag mot huvudet .....	22
Hjärnstamsstick .....	22
Huvudskott .....	23
Distansavlivning.....	23
Maceration.....	25
Elektrisk ström .....	25
Narkosmedel och andra avlivningspreparat .....	25
Koldioxid .....	26
Kolmonoxid.....	27
Akut avlivning av odlade fiskar .....	27
10 KAP. ÖVRIGA BESTÄMMELSER .....	28

### **1 KAP. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER**

#### **Tillämpningsområde och definitioner**

1 § Dessa föreskrifter ska tillämpas vid slakt eller annan avlivning av följande husdjur och andra djur om de hålls av människan: nötkreatur, får, getter, renar, hjortar och

övriga idisslare, grisar, hästdjur, fjäderfän och strutsfåglar samt övriga fåglar, hundar, katter, rävar, minkar, kaniner, gnagare, tamillrar, primater, groddjur och kräldjur.

2 § Dessa föreskrifter gäller inte

1. försöksdjur,
2. hägnat vilt som jagas i enlighet med bestämmelserna i jaktlagen (1987:259), jaktförordningen (1987:905) eller föreskrifter som meddelats med stöd av jaktförordningen, och
3. vid slakt av odlade fiskar.

3 § Vid tillämpningen av dessa föreskrifter ska de regler som anges för nötkreatur även gälla djur som tillhör grupperna Bubalus (bufflar), Bos (myskoxar, jakar m.m.), Bison (bisonoxe, visent m.m.) och Syncerus (afrikansk buffel).

4 § I dessa föreskrifter avses med:

<i>Avlivning</i>	Varje avsiktligt framkallad process som leder till att ett djur dör.
<i>Avvanda djur</i>	Djur vars foderstat inte längre huvudsakligen består av mjölk eller mjölkersättningsmedel.
<i>Bedövning</i>	Varje avsiktligt framkallad process som leder till att ett djur förlorar medvetandet och förmågan att känna smärta inbegripet varje process som leder till omedelbar död.
<i>Bultpistol</i>	Instrument med penetrerande bult för mekanisk bedövning före avlivning. För fjäderfän avser begreppet bultpistol även instrument med icke- penetrerande bult.
<i>Dekapitering</i>	Avlivning genom att huvudet hastigt avskiljs från kroppen med hjälp av ett vasst verktyg.
<i>Distansavlivning</i>	Avlivning på avstånd genom skjutning med bröstskott.
<i>Drivning</i>	All förflyttning av djur från transportfordon till utrymmen där djuren hålls i väntan på avlivning eller från transportfordon eller utrymmen där djuren hålls till den plats där de ska bedövas eller avlivas.
<i>Enhandsvapen</i>	Pistol eller revolver, avsedd för kulpatroner.
<i>Fixering</i>	Varje metod som tillämpas för att begränsa djurets rörelseförmåga i syfte att underlätta effektiv bedövning och avlivning, samtidigt

	som djuren inte utsätts för onödig smärta, rädsla eller ångest.
<i>Fjäderfän</i>	Tamfjäderfän, inklusive fåglar som inte betraktas som tamfjäderfän men som föds upp som sådan, med undantag för ratiter.
<i>Fåglar</i>	Klassen <i>Aves</i>
<i>Försöksdjur</i>	Samma betydelse som försöksdjur enligt 1 kap. 3 § djurskyddslagen (2018:1192).
<i>Gnagare</i>	Ordningen <i>Rodentia</i> .
<i>Groddjur</i>	Klassen <i>Amphibia</i> .
<i>Hagelgevär</i>	Slätborrat tvåhandsvapen konstruerat för hagelpatroner.
<i>Halsdislokation</i>	Avlivning genom hastig vridning-sträckning-tänjning av halskotpelaren på ett sådant sätt att ryggmärgen slits av, halsens blodkärl brister och djuret omedelbart dör.
<i>Hägnat vilt</i>	Vilt som hålls på ett markområde som inhägnats med stängsel i avsikt att permanent hålla djuren fångna inom området.
<i>Hästdjur</i>	Familjen <i>Equidae</i> .
<i>Höns</i>	Arten <i>Gallus gallus</i> .
<i>Kaniner</i>	Ordningen <i>Lagomorpha</i> (bl.a. kaniner och harar).
<i>Koldioxidtunnel</i>	Slutet containersystem för koldioxidavlivning i två faser, vilket följs av nermalning av djurkropparna i kvarn.
<i>Kräldjur</i>	Klassen <i>Reptilia</i> .
<i>Kulmask</i>	Instrument med penetrerande fri kula för mekanisk bedövning före slakt eller annan avlivning, gjort för att placeras i direkt kontakt med djurets huvud.
<i>Kulvapen</i>	Vapen med fri projektil (kula).
<i>Maceration</i>	Avlivning i kvarn med snabbroterande slagor, s.k. homogenizer.

<i>Mekanisk bedövning</i>	Bedövning med kulvapen, hagelgevär eller bultpistol eller slag i huvudet med ett hårt föremål.
<i>Nötkreatur</i>	Arterna <i>Bos taurus</i> och <i>Bos indicus</i> .
<i>Odlad fisk</i>	Fisk som hålls för livsmedelsproduktion, utsättning eller avel inför någon av dessa verksamheter.
<i>Primater</i>	Djur tillhörande ordningen <i>Primates</i> .
<i>Skjutvapen</i>	Bultpistol, kulvapen samt hagelgevär.
<i>Slakt</i>	Avlivning av djur avsedda att användas som livsmedel.
<i>Slakt för privat konsumtion i hemmet</i>	Slakt och därvid sammanhängande verksamhet som sker utanför ett slakteri för privat konsumtion i hemmet och utförs av djurens ägare eller en person under ägarens ansvar och överinseende.
<i>Slakteri</i>	Byggnad eller lokal, även mobil sådan, iordningställd för slakt av husdjur, där köttet är avsett för försäljning.
<i>Standardrutiner</i>	En uppsättning skriftliga anvisningar som syftar till att en särskild funktion eller standard utförs enhetligt.
<i>Strutsfåglar</i>	Fåglar av arterna struts, emu och nandu ( <i>Ratitae</i> ).
<i>Strövren</i>	Ren som befinner sig på vinterbetesmark under perioden 1 maj-30 september.
<i>Tamiller</i>	Frett, den domesticerade formen av europeisk iller ( <i>Mustela putorius furo</i> ).
<i>Uppstallning</i>	Hållande av djur i stall, boxar, fållor med tak, eller hägn i anslutning till slakteriverksamheten, eller som utgör en del av denna.
<i>Övriga fåglar</i>	Andra fåglar än fjäderfän och strutsfåglar.

### **Grundläggande bestämmelser**

5 § Grundläggande bestämmelser om slakt och annan avlivning finns i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september om skydd av djur vid tidpunkten

## SJVFS 2019:8

för avlivning<sup>2</sup>, djurskyddslagen (2018:1192) samt djurskyddsförordningen (2019:66). Bestämmelser om ilastning, transport samt urlastning av djur finns i rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97<sup>3</sup> samt i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:7) om transport av levande djur.

Bestämmelser om avlivning av djur vid förebyggande och bekämpning av epizootiska sjukdomar finns i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:98) om förebyggande och bekämpning av epizootiska sjukdomar.

Bestämmelser om veterinärs rätt att förskriva och tillhandahålla läkemedel finns i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:25) om skyldigheter för djurhållare och personal inom djurens hälso- och sjukvård samt i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2019:32) om läkemedel och läkemedelsanvändning. Bestämmelser om avlivning av övergivna eller förvildade katter finns även i lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter.

Bestämmelser om tillstånd för vapeninnehav och rätt att använda skjutvapen vid avlivning av djur finns i vapenlagen (1996:67) samt i vapenförordningen (1996:70). Bestämmelser om avlivning av vilt regleras i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt (NSF 2002:18).

6 § Bestämmelser om slakt och om offentlig kontroll i samband med slakt finns även i följande EU-förordningar: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 853/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung<sup>4</sup>, samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel<sup>5</sup>.

7 § Bestämmelser om avlivning av försöksdjur finns i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:9) om försöksdjur.

## 2 KAP. KUNSKAPSKRAV

1 § Personer som hanterar djur i samband med slakt för privat konsumtion i hemmet eller för slakt av fjäderfän, kaniner och harar som slaktas för direkta leveranser av små kvantiteter kött från producenten till slutkonsument eller annan avlivning ska ha goda kunskaper om djurskydd och tillräckliga kunskaper för att följa bestämmelserna i dessa föreskrifter. De ska även ha kunskaper och färdigheter i praktisk djurhantering.

2 § Den som ska bedöva djur inför slakt för privat konsumtion i hemmet eller för slakt av fjäderfän, kaniner och harar som slaktas för direkta leveranser av små kvantiteter kött från producenten till slutkonsument eller på annat sätt avliva djur ska vara väl förtrogen med den bedövnings- respektive avlivningsmetod som ska användas.

---

<sup>2</sup> EUT L 303, 18.11.2009, s. 1 (Celex 32009R1099).

<sup>3</sup> EUT L 3, 5.1.2005, s. 1 (Celex 32005R0001).

<sup>4</sup> EUT L 139, 30.4.2004, s. 55 (Celex 32004R0853).

<sup>5</sup> EUT L 139, 30.4.2004, s. 206 (Celex 32004R0854).

### 3 KAP. HANTERING AV DJUR PÅ SLAKTERIER

#### Standardrutiner

1 § Standardrutiner ska finnas lätt tillgängliga på slakteriet så att personalen kan ta del av dem.

Dessa rutiner ska också ta hänsyn till risken för tekniska fel som t.ex. strömavbrott eller andra omständigheter som stoppar eller fördröjer slaktarbetet, eller på annat sätt påverkar djurskyddet negativt.

#### Daglig hantering

2 § Djur som har skadats under transporten eller vid ankomsten till slakteriet ska avlivas omedelbart efter ankomsten till slakteriet. Detsamma gäller djur som uppvisar sjukdomstecken samt svaga eller icke avvanda djur.

Under förutsättning att djuret stallas upp i ett för ändamålet avsett särskilt utrymme och att den officiella veterinären vid slakteriet gör bedömningen att uppställningen inte medför lidande för djuret får kravet på omedelbar avlivning frångås i högst två timmar. Sådan uppställning ska journalföras.

3 § Vid uppställning ska djuren hanteras lugnt.

#### *Allmänna råd till 3 kap. 3 §*

*Etablerade djurgrupper bör hållas samman och inte blandas under uppställning. Omflyttning av djur inför övernattning bör undvikas.*

4 § Vid drivning ska djuren hanteras lugnt. Djuren ska tydligt kunna uppfatta drivvägen och får inte utsättas för vägval.

Om hjälpmedel måste användas vid drivning får dessa endast användas för att styra djuren.

Hästar ska ledas individuellt.

#### *Allmänna råd till 3 kap. 4 §*

*Om hjälpmedel behövs vid drivning av djuren bör en sorteringspaddel eller en s.k. tvåhandsdrivskiva användas. Etablerade djurgrupper bör hållas samman och inte blandas under drivning.*

5 § I de fall en elektrisk pådrivare får användas ska stiften på pådrivaren vara avrundade.

6 § Utöver vad som framgår av rådets förordning (EG) nr 1099/2009<sup>6</sup> får inte heller fjäderfän, kaniner och harar som slaktas för direkta leveranser av små kvantiteter kött från producenten till slutkonsument utsättas för slag eller sparkar. De får inte lyftas i hud, päls, fjädrar, huvud, ben, vingar eller svans. De får inte heller hanteras på annat sätt som kan orsaka smärta eller lidande.

---

<sup>6</sup> EUT L 303, 18.11.2009, s. 1 (Celex 32009R1099).

## **4 KAP. UTRUSTNING OCH DJURUTRYMMEN PÅ SLAKTERIER**

1 § Utrymmen och utrustning på slakterier ska vara lätta att rengöra och desinficera. Golven ska vara halkfria och väl dränerade.

2 § Vid drivning med mekanisk drivanordning ska denna ha en sådan utformning att djuren inte riskerar att skadas.

Drivanordningen ska ansluta väl till drivgångens väggar och golv samt vara utformad så att den stannar om ett djur inte flyttar sig.

Den mekaniska drivanordningens manöverdel ska placeras så att de djur som drivs kan övervakas. Övervakning ska ske under maskinell drivning.

### **Stallutrymmen**

3 § Ett slakteri ska ha stallutrymmen i tillräcklig utsträckning.

Slakterier där renar eller hjortar slaktas får i stället ha fällor eller hägn i tillräcklig utsträckning. Dessa ska ha lämpligt skydd mot ogynnsamma väderleksförhållanden.

Stallutrymmen, fällor och hägn ska vara utformade på ett sådant sätt att djuren inte riskerar att skadas och att djurens hälsotillstånd lätt kan kontrolleras.

4 § När nötkreatur, får, getter, grisar, hästar och fjäderfän stallas upp på slakterier gäller måttbestämmelserna i:

1. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:18) om nötkreaturshållning inom lantbruket m.m.,
2. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:21) om fårhållning inom lantbruket m.m.,
3. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:22) om gethållning inom lantbruket m.m.,
4. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:20) om grishållning inom lantbruket m.m. och
5. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:49) om hästhållning;
6. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:23) om fjäderfåhållning inom lantbruket m.m.

Om fjäderfän förvaras i transportbehållare på slakteriet gäller i stället de måttbestämmelser som anges i rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97<sup>7</sup>.

Om nötkreatur, får, getter eller grisar hålls i gruppbox gäller i stället måttbestämmelserna i nedanstående tabell A. För nötkreatur som hålls i endjursboxar gäller nedanstående tabell B. Gruppboxar ska vara utformade så att djuren har möjlighet att vända sig.

---

<sup>7</sup> EUT L 3, 05.01.2005, s. 1 (Celex 32005R0001).



**Tabell A. Utrymme för djur i lösdrift**

Måtten avser fria mått

	Vikt (kg)	Förvaring under dagtid (m <sup>2</sup> )	Förvaring över natten (m <sup>2</sup> )
<i>Nötkreatur</i>	< 100	0,5	1,0
	100-250	1,0	1,5
	250-400	1,5	1,9
	400-600	2,0	2,3
	> 600	2,5	2,7
<i>Får och get</i>	< 50	0,3	0,5
	> 50	0,5	1,0
<i>Gris (slaktgrisar)</i>	< 120	0,55	0,75
<i>Gris (vuxna grisar)</i>	> 120	1,0	1,5

**Tabell B. Utrymme för nötkreatur i endjursboxar**

Måtten avser fria mått

Djurets längd <sup>1</sup> (m)	Ungefärlig vikt (kg)	Boxens minsta längd <sup>2</sup> (m)	Boxens minsta bredd i mankhöjd <sup>3</sup> (m)
< 1,80	550-650	2,5	0,8
1,80-2,00	650-850	2,75	0,85
> 2,00	> 850	3,0	0,9

1) Avstånd från svansrot till hornbas.

2) Om boxen inte är rätvinklig ska längden ökas i den utsträckning som behövs för att djurets resnings- och lägningsbeteende inte ska påverkas negativt.

3) Boxen ska vara så bred nedtill att djuret kan ligga utan svårighet.

5 § I stallutrymmen får djuren inte utsättas för hög ljudnivå och får endast tillfälligtvis utsättas för mekaniskt buller överstigande 75 dBA.

***Allmänna råd till 4 kap. 5 §***

*Grindar eller liknande inredningsföremål bör vara försedda med ljuddämpningsanordningar eller vara utförda i material som ger samma funktion.*

**Bestämmelser om utrustning och djurutrymmen på slakterier för nya anläggningar, ny konstruktion, eller ny utrustning tagna i drift fr.o.m. den 1 januari 2013. För befintliga anläggningar tagna i drift före den 1 januari 2013 gäller dessa bestämmelser från och med den 9 december 2019**

*Avlastning och drivning av djur*

6 § Slakterier ska vara lämpligt utformade och ha lämplig utrustning för avlastning av djur.

Utrustningen för avlastning ska vara försedd med halksäkert underlag.

***Allmänna råd till 4 kap. 6 §***

*Vid behov bör den del av slakteriområdet där levande djur hanteras vara utformad på ett sådant sätt att djur som kommit lösa inte kan avvika från området.*

7 § Drivgångar ska vara horisontella eller luta svagt uppåt.

***Allmänna råd till 4 kap. 7 §***

*Drivgångarnas lutning bör inte överstiga 17 procent.*

*Drivgångar bör vara utformade på ett sådant sätt att man undviker uppenbara blindgångar, dvs. gångar där slutet syns tydligt, och skarpa krökar. Golvbrunnar eller liknande bör inte finnas i drivgångar.*

*Ljuset i drivgångar bör inte blända djuren och normalt sett vara inrättat så att djuren rör sig från ett mörkare till ett ljusare område.*

*Djur bör endast vistas i drivgångar medan slakt pågår.*

***Stallutrymmen***

8 § Stallutrymmen ska vara försedda med artificiellt ljus som inte förorsakar djuren obehag.

Om djur hålls i stall under den mörka tiden på dygnet ska dämpad belysning vara tänd.

***Bedövningsutrustning***

9 § Utrustning som används vid bedövning och avlivning ska underhållas regelbundet och besiktigas varje dag slakt sker.

10 § Reservutrustning ska underhållas regelbundet och besiktigas varje dag slakt sker. Kontrollen av utrustningen ska journalföras.

När det finns levande djur i lokalerna, ska det finnas lätt flyttbar utrustning åtkomlig i anslutning till stallutrymmena för bedövning och avlivning av skadade eller akut sjuka djur.

**5 KAP. BESTÄMMELSER OM UTRUSTNING, INKLUSIVE BEDÖVNINGS-UTRUSTNING, OCH DJURUTRYMMEN PÅ SLAKTERIER, FÖR ANLÄGGNINGAR I DRIFT DEN 1 JANUARI 2013**

1 § Utöver de bestämmelser som anges i 4 kapitlet 1–5 §§ ska följande föreskrifter gälla slakterier som är i drift den 1 januari 2013.

**Avlastning och drivning av djur**

2 § Slakterier ska vara lämpligt utformade och ha lämplig utrustning för avlastning av djur.

Utrustningen för avlastning ska vara försedd med halksäkert underlag och, om det behövs, sidoskydd. Broar och ramper ska vara utrustade med sidoväggar, staket eller annat skydd som gör att djuren inte riskerar att falla av eller skadas.

***Allmänna råd till 5 kap. 2 §***

*Vid behov bör den del av slakteriområdet där levande djur hanteras vara utformad på ett sådant sätt att djur som kommit lösa inte kan avvika från området.*

3 § Drivgångar ska vara horisontella eller luta svagt uppåt och vara konstruerade så att djurens flockinstinkt och naturliga beteende kan utnyttjas vid drivning.

***Allmänna råd till 5 kap. 3 §***

*Drivgångarnas lutning bör inte överstiga 17 procent.*

*Drivgångar bör vara utformade på ett sådant sätt att man undviker uppenbara blindgångar, dvs. gångar där slutet syns tydligt, och skarpa krökar. Golvbrunnar eller liknande bör inte finnas i drivgångar.*

*Ljuset i drivgångar bör inte blända djuren och normalt sett vara inrättat så att djuren rör sig från ett mörkare till ett ljusare område.*

*Djur bör endast vistas i drivgångar medan slakt pågår.*

## **Stallutrymmen**

4 § Stallutrymmen ska vara försedda med artificiellt ljus som inte förorsakar djuren obehag och som medger att tillsynen över dem kan ske utan svårigheter.

Om djur hålls i stall under den mörka tiden på dygnet ska dämpad belysning vara tänd.

## **Bedövningsutrustning**

5 § Utrustning som används vid bedövning eller avlivning av djur ska vara utformad och användas på ett sådant sätt att bedövning eller avlivningen sker snabbt och effektivt enligt bestämmelserna i dessa föreskrifter.

Utrustningen ska underhållas regelbundet och besiktigas varje dag slakt sker. Underhåll och daglig kontroll av utrustningen ska journalföras.

6 § På bedövnings- och avlivningsplatsen ska det finnas reservutrustning för bedövning och avlivning lätt tillgänglig för att användas i nödsituationer.

Reservutrustningen ska underhållas regelbundet och besiktigas varje dag slakt sker. Underhåll och daglig kontroll av utrustningen ska journalföras.

När det finns levande djur i lokalerna, ska det finnas lätt flyttbar utrustning åtkomlig i anslutning till stallutrymmena för bedövning och avlivning av skadade eller akut sjuka djur.

***Allmänna råd till 5 kap. 5-6 §§***

*För att underlätta hanteringen bör reservutrustningen för bedövning, när så är lämpligt, vara av samma typ som den ordinarie bedövningsutrustningen.*

### **Elektrisk bedövning**

7 § Bedövningsutrustningen ska vara försedd med en teknik som garanterar att föreskriven strömstyrka uppnås, en signal som för operatören tydligt anger att strömkretsen är sluten samt en lätt avläsbar mätare som visar spänningen och strömstyrkan i den slutna kretsen.

Vid individuell bedövning ska utrustningen vara försedd med en anordning som mäter motståndet och som förhindrar att apparaten kan användas om minsta tillåtna strömstyrka inte kan uppnås.

### **Koldioxidbedövning**

8 § Utrustningen i koldioxidschaktet ska vara försedd med en teknik för grafisk registrering av koldioxidkoncentrationen och en för operatören tydlig signal som varnar om koncentrationen sjunker under den nivå som fastslagits i standardrutinen. Utrustningen ska kalibreras regelbundet.

Registreringen av koldioxidkoncentrationen ska ske på sådan nivå i koldioxidschaktet/tunneln som gör det möjligt att kontrollera att den koncentration och tidsperiod som fastslagits i standardrutinerna avseende grundläggande parametrar vid bedövning har uppnåtts.

Koldioxidschaktet/tunneln (bedövningsutrymmet) ska kunna inspekteras när bedövningsanläggningen är i drift.

## **6 KAP. HÅLLANDE OCH SKÖTSEL AV DJUR PÅ SLAKTERIER**

1 § Djur som kan förväntas vara aggressiva mot varandra ska hållas åtskilda.

Om djur hålls lösgående ska hornbärande och hornlösa djur hållas åtskilda, om de inte tidigare hållits i samma grupp. Hornbärande och hornlösa renar behöver dock inte hållas åtskilda.

### ***Allmänna råd till 6 kap. 1 §***

*Djur av olika art, kön och ålderskategori samt djur som kommer från olika besättningar bör hållas åtskilda. Slaktgrisar, renar, fjäderfän respektive unga strutsar av olika kön i etablerade grupper kan dock hållas tillsammans.*

2 § Strutsfåglar får inte bindas. Fixering på annat sätt får endast vara tillfällig i samband med hantering. Strutsfåglar får inte hållas fast eller på annat sätt fångas i benen, fjädrarna eller enbart en vinge.

3 § Om djuren har varit utsatta för höga temperaturer i fuktigt väder ska de vid behov avkylas på lämpligt sätt.

4 § Tillsyn över uppstallade djur ska ske minst morgon och kväll.

### ***Allmänna råd till 6 kap. 4 §***

*På kvällen bör tillsyn ske efter det att samtliga djur för dagen har kommit till slakteriet.*

5 § Utöver vad som framgår av rådets förordning (EG) nr 1099/2009<sup>8</sup> ska även kaniner och harar ha fri tillgång till dricksvatten under uppstallning.

6 § Om den sammanlagda tiden för transport till och uppstallning på slakteriet överstiger tolv timmar ska djuren utfodras med foder som är lämpligt för djurarten och i tillräcklig mängd. Idisslare ska förses med stråfoder.

7 § Djur får stallas upp på slakteri högst en natt. Djur som stallas upp över natten ska slaktas utan dröjsmål följande dag. Renar som hålls i hägn enligt 4 kap. 3 § får dock hållas i hägnet i upp till fem dygn.

***Allmänna råd till 6 kap. 7 §***

*Om det inte går att undvika att stalla upp djur över natten, bör de djur som hålls över natten vara de djur som kom sist in till slakteriet den dagen.*

8 § Högmjolkande kor ska slaktas före slaktdagens slut. Slakteriet ska informera sig om vilka kor som är högmjolkande. Om högmjolkande kor anländer till slakteriet efter slaktdagens slut, ska de slaktas omgående nästa dag. Högmjolkande kor med uppenbart spänt juver ska mjölkas innan övernattning.

Mjolkning som utförts på slakteri ska journalföras.

***Allmänna råd till 6 kap. 8 §***

*Av den dokumentation som följer med ett nötkreatur till slakt bör i förekommande fall framgå djurets laktationsstatus och tidpunkt för senaste mjölkning.*

## **7 KAP. BEDÖVNING**

### **Fixering**

1 § Följande metoder är tillåtna för att kortvarigt minska ett djurs rörelsefrihet vid bedövning

1. användning av bedövningsbox, som får vara utrustad med anordning för fixering av huvudet,
2. fasthållning av djurets huvud med en grimma, brems eller liknande vid mekanisk bedövning,
3. fasthållning av djurets huvud med horntag vid mekanisk bedövning av ren,
4. manuell fasthållning av mindre djur,
5. slaktratt för fjäderfän, samt
6. fotbyglar för fjäderfän med en vikt av högst 20 kg.

### **Kontroll av bedövning**

2 § Efter utförd bedövning i samband med samtlig slakt och avlivning ska en kontroll göras att djuret är bedövat.

---

<sup>8</sup> EUT L 303, 18.11.2009, s. 1 (Celex 32009R1099).

**Tillåtna bedövningsmetoder**

3 § Följande bedövningsmetoder är tillåtna att använda till respektive djurart, med de begränsningar och detaljerade anvisningar som anges i 4-7, 16-17, 20-24, 26-28 §§ som gäller vid samtlig slakt och avlivning och 8-15, 18-19, 25 §§ som gäller vid slakt för privat konsumtion i hemmet och avlivning.

	<b>Bultpistol</b>	<b>Kulvapen</b>	<b>Slag i huvudet</b>	<b>Elektricitet</b>	<b>Koldioxid</b>
<i>Nötkreatur</i>	X	X*			
<i>Får</i>	X	X*		X	
<i>Getter</i>	X	X*		X	
<i>Renar och hjortar</i>	X	X*			
<i>Övriga idisslare</i>	X	X*			
<i>Grisar</i>	X	X*		X	X
<i>Hästdjur</i>	X	X*			
<i>Höns</i>	X	X	X	X	X
<i>Övriga fjäderfän</i>	X	X	X		
<i>Strutsfåglar</i>	X	X		X	
<i>Kaniner</i>	X	X	X	X	

\* Även hagelgevär är tillåtet enligt nedanstående paragrafer.

**Mekanisk bedövning**

4 § Vid mekanisk bedövning ska djurets rörelsefrihet begränsas så att skottet kan placeras rätt. Detta gäller dock inte i samband med strövreusslakt. I samband med alla typer av avlivning som omfattar mekanisk bedövning ska bedövning ske omedelbart efter att djurets rörelsefrihet har begränsats.

5 § Skjutvapnets typ, laddning och ammunition ska anpassas till djurarten och djurets storlek.

6 § Ett skjutvapens skötsel ska innefatta rengöring, smörjning och kontroll av eventuella packningar varje dag det används. Motsvarande skötsel ska ske innan vapnet används efter ett längre uppehåll.

Ammunition ska förvaras torrt.

Den som använder bultpistol ska efter varje skott säkerställa att bulten återgår till utgångsläget.

7 § Vid samtlig slakt eller avlivning där bultpistol eller ett annat skjutvapen används för att bedöva djur ska djuret skjutas så att hjärnan träffas och skadas på ett sådant sätt att djuret omedelbart förlorar medvetandet.

Om en bultpistol används för att bedöva fjäderfän får djuret skjutas så att hjärnan skadas på ett sådant sätt att djuret omedelbart förlorar medvetandet.

När andra skjutvapen än bultpistol och kulmask används, ska vapnets mynning inte ha direktkontakt med djuret.

8 § Vid slakt för privat konsumtion i hemmet eller annan avlivning där enhandsvapen används för bedövning av nötkreatur, får, getter, renar, hjortar, grisar och hästdjur måste vapnets kaliber vara minst 32” (7,65 mm) och ammunitionen som används

måste ha mynningsenergi ( $E_0$ ) av minst 217 J (joule). Kulan ska vara konstruerad för att expandera och vara rundnosad, s.k. wadcutterkulan får inte användas.

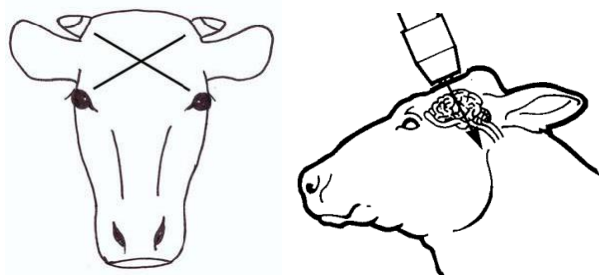
**Allmänna råd till 7 kap. 8 §**

*Längsta avstånd vid bedövning genom skjutning med enhandsvapen bör vara 25 cm.*

9 § Vid mekanisk bedövning i samband med slakt för privat konsumtion i hemmet och annan avlivning av nötkreatur, med undantag av tjurar och kalvar, ska vapnet placeras i rät vinkel mot skallbenet i den punkt där tänkta linjer från respektive öras överkant till motstående sidas öga korsar varandra. Hur vapnet ska placeras framgår av nedanstående skiss.

På tjurar ska vapnet placeras i rät vinkel mot skallbenet cirka en centimeter vid sidan om den ovan beskrivna punkten och på kalvar ska vapnet placeras i rät vinkel mot skallbenet något nedanför denna punkt.

Placering av vapnet vid mekanisk bedövning av nötkreatur:

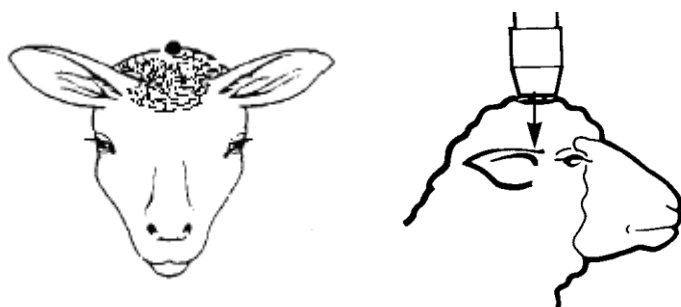


10 § Vid mekanisk bedövning i samband med slakt för privat konsumtion i hemmet och annan avlivning av får utan horn ska vapnet placeras i rät vinkel mot skallens högsta punkt i mittlinjen på det sätt som framgår av nedanstående skiss. På får utan horn får vapnet även placeras i rät vinkel mot skallbenet något nedanför den punkt där tänkta linjer från respektive öra till motstående sidas öga korsar varandra.

På får och getter med horn ska vapnet placeras strax bakom benåsen mellan hornen i riktning mot käkvinkeln på det sätt som framgår av nedanstående skiss. Bestämmelser om när avblodning ska påbörjas i sådana fall finns i 8 kap. 2 § andra stycket.

På getter utan horn får vapnet placeras på samma sätt som för får, eller som för getter med horn. Bestämmelser om när avblodning ska påbörjas vid skjutning bakifrån finns i 8 kap. 2 § andra stycket.

Placering av vapnet vid mekanisk bedövning av får och getter:



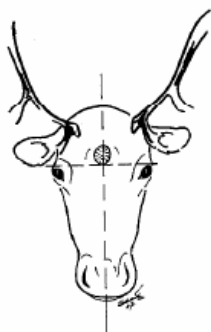
Placering av vapnet vid mekanisk bedövning av får och getter med horn:



11 § Vid mekanisk bedövning i samband med slakt för privat konsumtion i hemmet och annan avlivning av renar ska vapnet placeras något ovanför en tänkt linje mellan ögonens överkant på det sätt som framgår av nedanstående skiss.

Om hornutskott förhindrar att djuret skjuts i pannan får vapnet placeras strax bakom hornen i riktning mot munnen enligt nedanstående skiss.

Placering av vapnet vid mekanisk bedövning av renar:



Placering av vapnet vid mekanisk bedövning av renar med hornutskott i pannan:



12 § På övriga idisslare ska vapnet placeras på samma sätt som på nötkreatur, enligt 9 §.

13 § Vid mekanisk bedövning i samband med slakt för privat konsumtion i hemmet och annan avlivning av grisar som väger mer än 90 kg, med undantag av galtar och äldre suggor, ska vapnet placeras mot skallbenet i medellinjen två till tre centimeter ovanför en tänkt linje som förbinder ögonens övre kant, i linje med halskotpelaren

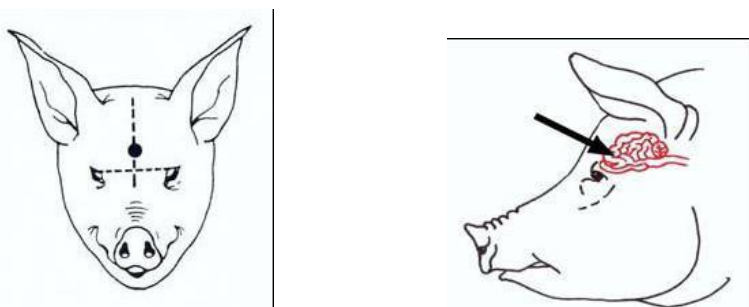


och i riktning mot svansfästet. Hur vapnet ska placeras framgår av nedanstående skiss.

På grisar som väger mindre än 90 kg ska vapnet placeras på motsvarande sätt i förhållande till djurets storlek, dvs. något närmare den tänkta linjen.

På galtar och äldre suggor ska vapnet placeras mot skallbenet vid sidan om den benkant som löper längs skallens medellinje, tre till fyra centimeter ovanför en tänkt linje som förbinder ögonens övre kant.

Placering av vapnet vid mekanisk bedövning av grisar:

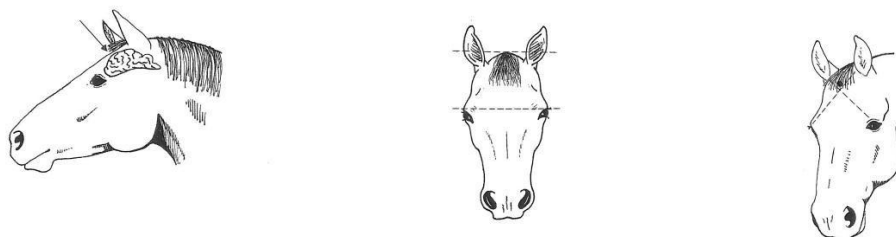


**Allmänna råd till 7 kap. 13 §**

*När bultpistol används, bör patroner med en laddning av minst 4 grains användas på grisar som väger mer än 90 kg, och minst 2,5 grains på grisar som väger mindre än 90 kg. Bultpistol bör inte användas vid bedövning av grisar med avvikande skallform, t.ex. hängbuksvin.*

14 § Vid mekanisk bedövning i samband med slakt för privat konsumtion i hemmet och annan avlivning av hästdjur ska vapnet placeras i rät vinkel mot pannbenet på mittlinjen mitt emellan en tänkt linje mellan överkanten på ögonen och översta benkanten i skallen på det sätt som framgår av nedanstående skiss.

Placering av vapnet vid mekanisk bedövning av häst:



**Allmänna råd till 7 kap. 14 §**

*Den punkt som beskrivs i denna föreskrift återfinns ofta nära det främre pannluggsfästet, cirka 2 centimeter ovanför den punkt där tänkta linjer från respektive öra till motstående sidas öga korsar varandra.*

15 § Nötkreatur, får, getter, renar, grisar och hästdjur får bedövas genom skjutning med kulgevär eller hagelgevär enligt nedanstående tabell i samband med slakt för privat konsumtion i hemmet och annan avlivning.

	Riktning	Kulgevär <sup>1</sup>			Hagelgevär <sup>1</sup>	
		Ammunition	Anmärkning	Avstånd	Ammunition	Avstånd
<i>Nötkreatur</i>	Vapnet ska vinklas så att skottet riktas genom hjärnstammen.	Minst klass 3. Tjurar äldre än 30 mån minst klass 2.	Hålspetsammunition får inte användas i klass 3 till nötkreatur som väger mer än 100 kg.	Högst 5 meter.	Kaliber 20 eller grövre, med minst 28 g hagel av storlek minst 2,75 mm (US 6).	5-25 cm från djurets huvud.
<i>Får och Getter</i>	Vapnet ska vinklas så att skottet riktas genom hjärnstammen.	Får och getter utom baggar och bockar: minst klass 4 med expanderande kula (motsvarande E <sub>0</sub> om minst 150 joule) i vapen med kaliber om minst 5,6 x 15 R, .22 LR. Baggar och bockar minst klass 3.		Högst 5 meter	Kaliber 36 (.410) eller grövre, med patron innehållande 12,5 g av minst 2,5 mm hagel (US 7), ej stålhagel. Baggar och bockar kaliber 20 eller grövre med minst 28 g hagel av storlek minst 2,75 mm (US 6).	5-25 cm från djurets huvud.
<i>Renar</i>	Skottet ska riktas mot hjärnan.	Minst klass 2 med expanderande kula (motsvarande E <sub>100</sub> om minst 800 J, kulvikt minst 3,2 g).		Högst 5 meter. För strövren högst 50 meter.	Kaliber 20 eller grövre, med minst 28 g hagel av storlek minst 2,75 mm (US 6).	5-25 cm från djurets huvud.
<i>Grisar</i>	Vapnet ska vinklas så att skottet riktas i linje med halskotpelaren.	Minst klass 3 (motsvarande E <sub>100</sub> om minst 200 J, kulvikt minst 2,5 g). Galtar äldre än 12 mån minst klass 2.	Hålspetsammunition får inte användas i klass 3 till äldre grisar än slaktsvin.	Högst 5 meter.	Kaliber 20 eller grövre, med minst 28 g hagel av storlek minst 2,75 mm (US 6).	5-25 cm från djurets huvud.
<i>Hästdjur</i>	Vapnet ska vinklas så att skottet riktas i linje med halskotpelaren.	Minst klass 4 med expanderande kula (motsvarande E <sub>0</sub> om minst 150 J), i vapen med kaliber om minst 5,6 x 15 R, .22 LR.		Högst 5 meter.	Kaliber 20 eller grövre, med minst 28 g hagel av storlek minst 2,75 mm (US 6).	5-25 cm från djurets huvud.

1) Indelningen i klasser baserar sig på indelningen av kulpatroner i Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2002:18) om jakt och statens vilt.<sup>9</sup>

16 § Vid samtlig slakt och annan avlivning av strutsfåglar ska vapnet placeras i rät vinkel mot skallbenet på skallens högsta punkt.

17 § Vid samtlig slakt och annan avlivning av kaniner ska vapnet placeras mitt på den högsta punkten av huvudet och riktas mot käkvinkeln.

<sup>9</sup> Senast ändrad genom NFS 2018:2.

18 § Kaniner och fjäderfän får bedövas genom ett slag i bakhuvudet med ett hårt föremål vid slakt för privat konsumtion i hemmet.

Enstaka sjuka, skadade, eftersatta eller av andra skäl frångallrade fjäderfän och kaniner får bedövas genom ett slag i bakhuvudet med ett hårt föremål eller, för mindre djur, genom att bakhuvudet slås mot ett hårt fast föremål.

Slaget ska utföras på ett sådant sätt att djuret omedelbart förlorar medvetandet.

19 § Efter utförd mekanisk bedövning i samband med slakt för privat konsumtion i hemmet och annan avlivning ska en kontroll göras att djuret uppvisar följande tecken

1. djuret ska omedelbart falla samman och får inte visa några tecken på resningsförsök,
2. normal andningsrytm ska inte kunna ses hos djuret, samt
3. djurets ögon ska vara öppna och blicken stirrande riktad framåt.

### **Elektrisk bedövning**

20 § Bedövningsutrustningen ska vid individuell bedövning vara försedd med en teknik som garanterar att föreskriven strömstyrka uppnås och en signal som för operatören tydligt anger att strömkretsen är sluten.

21 § Elektroder ska vara väl underhållna och rena.

22 § Vid elektrisk bedövning av strutsfåglar ska elektroderna placeras på båda sidor om skallen så att strömmen passerar genom djurets hjärna.

23 § Vid individuell bedövning då elektroderna placeras på båda sidor om skallen, ska strömstyrkan uppgå till minst följande värden för varje djur

1. 1,25 Ampere för får och getter,
2. 0,5 Ampere för strutsfåglar samt fjäderfän med en kroppsvikt över 2,5 kg,
3. 0,3 Ampere för övriga fjäderfän, samt
4. 0,3 Ampere för kaniner.

Föreskriven strömstyrka ska för alla djurslag i alla situationer uppnås inom en sekund efter det att strömkretsen har slutits och ska därefter upprätthållas genom djurets hjärna till dess att djuret är bedövat. Lämpliga åtgärder ska också vidtas för att säkerställa en god elektrisk kontakt, särskilt genom avlägsnande av ull eller genom att huden fuktas.

24 § Vid elektrisk bedövning av slaktkyckling och värphöns då huvudet passerar genom ett vattenbad ska strömstyrkan, vid användning av 50-200 Hz växelström, för varje djur uppgå till 0,12 Ampere.

Föreskriven strömstyrka ska upprätthållas till dess att djuret är bedövat.

25 § Efter utförd elektrisk bedövning av får, getter, grisar eller strutsfåglar i samband med slakt för privat konsumtion i hemmet och annan avlivning ska en kontroll göras att djuret uppvisar följande tecken

1. djuret ska falla samman i kramp vilken först karaktäriseras av stelhet, sedan av muskelryckningar,
2. normal andningsrytm ska inte kunna ses hos djuret, samt
3. djurets ögon ska vara öppna och pupillerna kraftigt utvidgade.

### **Koldioxidbedövning**

26 § Vid koldioxidbedövning av grisar ska indrivningen ske från en indrivningsbox. Boxen ska vara belägen i omedelbar anslutning till den transportkorg som fraktar grisarna ner i koldioxidschaktet.

Koldioxidschaktets övre del ska vara försedd med belysning.

Vid manuell indrivning ska den som arbetar med indrivningen befinna sig i indrivningsboxen.

27 § Transportkorgar för grisar ska vara försedda med ett plant och halkfritt golv.

I varje transportkorg ska det finnas utrymme för minst två grisar. Transportkorgarna ska vara utformade så att djuren kan stå upprätta tills de förlorar medvetandet. Transportkorgarna får inte överbeläggas.

28 § Gasbedövningsutrustning ska kalibreras regelbundet.

Registreringen av koldioxidkoncentrationen ska ske på sådan nivå i koldioxidschaktet/tunneln som gör det möjligt att kontrollera att den koncentration och tidsperiod som fastslagits i standardrutinerna avseende grundläggande parametrar vid bedövning har uppnåtts.

Koldioxidschaktet/tunneln (bedövningsutrymmet) ska kunna inspekteras när bedövningsanläggningen är i drift.

## **8 KAP. YTTERLIGARE BESTÄMMELSER OM SLAKT AV DJUR AVSEDDA FÖR LIVSMEDELSPRODUKTION**

1 § Nötkreatur, får, getter, renar, hjortar och övriga idisslare, grisar, hästdjur samt fjäderfän, strutsfåglar och kaniner ska slaktas enligt föreskrifterna i detta kapitel. För annan avlivning än slakt, samt för foderslakt av de djurslag som inte omfattas av 7 kap., gäller detta kapitel.

2 § Vid mekanisk bedövning med bultpistol eller skjutvapen i samband med slakt för privat konsumtion i hemmet och vid slakt av fjäderfän, kaniner och harar för direkta leveranser av små kvantiteter kött från producenten till slutkonsument och annan avlivning ska avblodning påbörjas inom 60 sekunder efter bedövning.

Får och getter som bedövats genom skjutning bakifrån i enlighet med bestämmelserna i 7 kap. 11 § andra stycket ska avblodas senast 15 sekunder efter det att skottet avlossats.

3 § Avblodning av kaniner, harar och fjäderfän i samband med slakt för privat konsumtion i hemmet och vid slakt av fjäderfän, kaniner och harar för direkta leveranser av små kvantiteter kött från producenten till slutkonsument ska utföras genom att man öppnar båda halspulsådorna eller det gemensamma blodkärl som dessa ådror utgår ifrån.

4 § Efter avblodningen ska det göras en kontroll i syfte att säkerställa att djuret är dött innan ytterligare steg i slaktprocessen får utföras på detta djur. En sådan kontroll ska utföras visuellt på samtliga djur.

För andra djurslag än fjäderfän ska den visuella kontrollen kompletteras med stickprovskontroller där avsaknad av hornhinnereflex eller frånvaro av smärtekänslighet kontrolleras.

Vid misstanke om att ett djur inte är dött ska djuret omedelbart bedövas på nytt och avblodas.

***Allmänna råd till 8 kap. 4 §***

*Den person som kontrollerar att djuret är dött bör vara utrustad med bultpistol eller annan lämplig bedövningsutrustning samt stickkniv. Vid slakt av grisar i högt tempo bör kontrollen utföras av en person som inte samtidigt har andra uppgifter, om inte en elektronisk övervakningsutrustning framtagen specifikt för ändamålet används.*

*Förekomst av otillräcklig avblodning bör utredas och dokumenteras, så att orsaken kan fastställas och åtgärdas.*

**9 KAP. BESTÄMMELSER OM ANNAN AVLIVNING AV DJUR SOM INTE ÄR AVSEDDA FÖR LIVSMEDELSPRODUKTION SAMT YTTERLIGARE BESTÄMMELSER FÖR ANNAN AVLIVNING ÄN SLAKT AV LIVSMEDELSPRODUCERANDE DJUR**

1 § I de fall det i nedanstående paragrafer anges att en avlivningsmetod endast får användas på medvetslösa djur får djuret göras medvetslöst genom användning av de metoder som är tillåtna för respektive djurslag enligt 7 kap.

***Allmänna råd till 9 kap. 1 §***

*För att göra djur medvetslösa i samband med avlivning, i de fall då 7 kap. inte är tillämpligt, bör veterinär anlitas. För mindre djur (ålders- respektive viktgränser, se 8 §) får slag i huvudet användas som bedövningsmetod.*

2 § Även i andra situationer än slakt ska det efter genomförd avlivning göras en kontroll i syfte att säkerställa att djuret är dött, innan vidare åtgärder företas med kroppen. En sådan kontroll ska utföras visuellt på samtliga djur. Vid misstanke om att ett djur inte är dött ska förnyade avlivningsåtgärder omedelbart vidtas.

***Allmänna råd till 9 kap. 2 §***

*När så är möjligt eller lämpligt bör döden hos djur som avlivats genom halsdislokation, slag mot huvudet eller koldioxid säkerställas genom avblodning, dekapitering eller annan lämplig metod.*

**Avblodning av djur utanför slakteri**

3 § Följande djur får avlivas genom avblodning: nötkreatur, får, getter, renar, hjortar och övriga idisslare; grisar, hästdjur, fjäderfän, strutsfåglar och övriga fåglar; hundar, katter, minkar och rävar; kaniner, gnagare och tamillrar. Avblodning får endast göras på medvetslösa djur.

För avblodning av nötkreatur, får, getter, renar, hjortar och övriga idisslare, grisar, hästdjur samt fjäderfän, strutsfåglar och kaniner gäller 8 kap. 2-4 §§ i tillämpliga delar.

4 § Avblodning av ett djur ska utföras genom att man öppnar båda halspulsåderna, det gemensamma blodkärl som dessa ådror utgår ifrån eller ett annat centralt blodkärl.

### **Dekapitering**

5 § Kaniner, gnagare, tamillrar, fjäderfän och övriga fåglar samt kräldjur och groddjur får avlivas genom dekapitering. För kaniner och fjäderfän är avlivning genom dekapitering enbart tillåtet för individer som avlivas/slaktas för privat konsumtion i hemmet. Djur ska vara medvetslösa när de avlivas.

Kaniner, gnagare och tamillrar med en kroppsvikt om 1 kg eller därutöver får inte avlivas genom dekapitering.

På kräldjur och groddjur ska hjärnan förstöras omgående efter dekapitering.

### **Halsdislokation**

6 § Fjäderfän med en kroppsvikt överstigande 250 g ska först bedövas i enlighet med 7 kap.

Strutsfåglar får inte avlivas genom halsdislokation.

Om det är nödvändigt i diagnostiskt syfte får en veterinär besluta att fjäderfän upp till 5 kg får avlivas genom dislokation av halskotpelaren utan föregående bedövning, på ett sådant sätt att djuret omedelbart dör.

7 § Följande djurslag får avlivas genom halsdislokation:

1. Gnagare och kaniner i annan situation än slakt med en kroppsvikt om högst 1 kg. Djur med en kroppsvikt överstigande 150 g ska vara medvetslösa när de avlivas.
2. Övriga fåglar med en kroppsvikt om högst 5 kg.  
Fåglar med en kroppsvikt överstigande 250 g ska vara medvetslösa när de avlivas.

### **Slag mot huvudet**

8 § Slag mot bakhuvudet får användas för att avliva ett mindre antal

1. lamm, killingar, smågrisar, hundvalpar, kattungar samt mink- och rävvälpar, om djuret är yngre än 14 dagar,
2. strutsfågelkycklingar och fjäderfän, samt
3. kaniner, gnagare, tamillrar, kräldjur, groddjur samt övriga fåglar, om djuret väger högst 1 kg.

Slaget ska utföras med sådan kraft och precision att det medför omedelbar medvetslöshet och död.

#### ***Allmänna råd till 9 kap. 8 §***

*Djurets bakhuvud bör med ett hårt slag slås mot ett fast förankrat, hårt föremål. Djuret kan även slås hårt i bakhuvudet med ett för ändamålet lämpligt trubbigt föremål.*

### **Hjärnstamsstick**

9 § Kräldjur och groddjur får avlivas genom att ett smalt, vasst instrument sticks in och roteras i djurets hjärna genom öppningen mellan skallen och halskotpelaren. Instrumentet ska föras in först framåt mot hjärnstammen och därefter bakåt mot ryggmärgen.

Hjärnstamsstick får endast göras på medvetslösa djur.

## Huvudskott

10 § Hundar och katter som har skadat sig eller av annan anledning har en kraftigt inskränkt rörelsefrihet får avlivas i enlighet med nedanstående tabell. Även katter som har fångats i fälla får avlivas i enlighet med nedanstående tabell.

Hundar och katter får avlivas med kulvapen eller hagelgevär, som är tillåtna för jakt eller avlivningsändamål, i enlighet med kraven i nedanstående tabell. Djuret ska skjutas så att hjärnan träffas och skadas på ett sådant sätt att djuret omedelbart förlorar medvetandet. Medvetandet får inte återkomma.

	Riktning	Kulvapen <sup>1</sup>		Hagelgevär <sup>1</sup>	
		Ammunition	Avstånd	Ammunition	Avstånd
<i>Hundar</i>	Mot djurets bakhuvud.	Minst kaliber .22 Long eller .22 Long Rifle (5,6 x 15 R), expanderande kula, klass 4 (anslagsenergi minst 150 J (E <sub>0</sub> )).	Högst 2 meter, vid användning av enhandsvapen dock 5-25 cm.	Kaliber 20 eller grövre, patron innehållande minst 28 g av minst 3 mm hagel (US 5), ej stålhagel.	Högst 2 meter.
<i>Katter</i>	Mot djurets huvud.	Minst kaliber .22 Short (5,6 x 11 R), expanderande kula, anslagsenergi minst 70 J (E <sub>0</sub> ).	Högst 2 meter, vid användning av enhandsvapen dock 5-25 cm.	Kaliber 36 (.410) eller grövre, patron innehållande minst 12,5 g av minst 2,5 mm hagel (US 7), ej stålhagel.	Högst 2 meter.

1) Indelningen i klasser baserar sig på indelningen av kulpatroner i Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2002:18) om jakt och statens vilt.

11 § Gnagare, tamillrar, kräldjur och kaniner får avlivas genom skjutning med vapen. Vid avlivning med skjutvapen ska skjutvapnets laddning respektive ammunition anpassas till djurarten och djurets storlek.

Djuret ska skjutas så att hjärnan träffas och skadas på ett sådant sätt att djuret omedelbart förlorar medvetandet. Medvetandet får inte återkomma.

Om bultpistol används, ska djuret avblodas omedelbart efter det att djuret har skjutits.

## Distansavlivning

12 § Enstaka förvildade, förrymda eller skadade djur, som inte är möjliga att fånga in utan att djuren åsamkas ett större lidande, får avlivas med för jakt- eller avlivningsändamål avsedda kulgevär och hagelgevär enligt nedanstående tabell.

Djurslag	Kul- eller hagelgevär <sup>1</sup> samt ammunitionstyp	Längsta skjutavstånd	Träffområde <sup>2</sup>
<i>Nötkreatur (oskadade)</i>	Klass 1 (endast kulgevär). Expanderande kula <sup>3</sup> med E <sub>100</sub> <sup>4</sup> om minst 2800 J (motsvarande .308 Win. med 10,7 g kula), minst kaliber 7,62 mm.	100 m	<i>Bröst</i>
<i>Buffel, bison, visent samt skadade vuxna nötkreatur</i>	Klass 1 (endast kulgevär). Expanderande kula <sup>3</sup> med E <sub>100</sub> <sup>4</sup> om minst 3700 J (motsvarande 9,3 x 62 med 18,5 g kula), minst kaliber 7,62 mm.	50 m	<i>Bröst</i>
<i>Får och Getter</i>	Klass 1 (endast kulgevär) Expanderande kula <sup>3</sup> , Klass 1.	50 m	<i>Bröst</i>
<i>Renar</i>	Klass 1 (endast kulgevär). Expanderande kula <sup>3</sup> , Klass 1.	100 m	<i>Bröst</i>
<i>Övriga idisslare</i>	Klass 1 (endast kulgevär). Expanderande kula <sup>3</sup> med E <sub>100</sub> <sup>3</sup> om minst 3700 J (motsvarande 9,3 x 62 med 18,5 g kula), minst kaliber 7,62 mm.	100 m	<i>Bröst</i>
<i>Grisar</i>	Klass 1 (endast kulgevär). Expanderande kula <sup>3</sup> , Klass 1.	25 m	<i>Bröst</i>
<i>Hästdjur</i>	Klass 1 (endast kulgevär). Expanderande kula <sup>3</sup> , Klass 1, med minst 11,7 g kula, minst kaliber 7,62 mm.	50 m	<i>Bröst</i>
<i>Strutsar</i>	Klass 1 (endast kulgevär). Expanderande kula <sup>3</sup> , Klass 1.	50 m	<i>Bröst</i>
<i>Kaniner</i>	Minst Klass 4 (kulgevär) eller hagelgevär med kaliber 36 (.410) eller grövre. Expanderande kula <sup>3</sup> , minst klass 4, eller en hagelpatron innehållande minst 12,5 g av minst 2,5 mm hagel (US 7), ej stålhagel.	50 m (kulgevär) 20 meter (hagelgevär)	<i>Bröst</i>
<i>Hundar</i>	Minst Klass 2 (endast kulgevär) eller hagelgevär med kaliber 20 eller grövre. Expanderande kula <sup>3</sup> , minst Klass 2, eller en hagelladdning med minst 32 g hagel, minst 3 mm (US 5), ej stålhagel.	25 m (kulgevär) 10 m (hagel-gevär)	<i>Bröst</i>
<i>Katter</i>	Minst Klass 3 (kulgevär) eller hagelgevär med kaliber 20 eller grövre. Expanderande kula <sup>3</sup> , minst Klass 3, eller en hagelladdning med minst 30 g hagel, minst 2,75 mm (US 6), ej stålhagel.	30 m (kulgevär) 20 m (hagel-gevär)	<i>Bröst</i>
<i>Minkar</i>	Minst Klass 4 (kulgevär) eller hagelgevär med kaliber 36 eller grövre. Expanderande kula <sup>3</sup> , minst Klass 4, eller hagelpatron innehållande minst 12,5 g av minst 2,5 mm hagel (US 7), ej stålhagel.	30 m (kulgevär) 20 m (hagel)	<i>Bröst</i>
<i>Rävar</i>	Minst Klass 3 (kulgevär) eller hagelgevär med kaliber Expanderande kula <sup>3</sup> , minst Klass	25 m (kulgevär)	<i>Bröst</i>
<i>Tamillrar</i>	Minst Klass 3 (kulgevär) eller hagelgevär med kaliber Expanderande kula <sup>3</sup> , minst Klass	25 m (kulgevär)	<i>Bröst</i>
<i>Kräldjur</i>	Klass 1-3 (endast kulgevär) beroende på djurslag och storlek	25 m	<i>Huvud</i>

1) Indelningen i klasser baserar sig på indelningen av kulpatroner i Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2002:18) om jakt och statens vilt.



- 2) Med "bröst" i nedanstående kolumn avses det område (hjärtat, lungor, stora kroppskärnen) som används som träffområde vid normal jakt.
- 3) Dock inte så kallad varmint-kula.
- 4) Anslagsenergi mätt 100 meter från mynningen.

***Allmänna råd till 9 kap. 12 §***

*Bröstskott för andra djur än hund och katt bör kompletteras med avblodning i enlighet med bestämmelserna i 3 §.*

**Maceration**

13 § Levande okläckta, halvkläckta eller daggamla fågelungar får avlivas genom maceration. Vid sådan avlivning ska utrustningens kapacitet vara tillräcklig för att snabbt avliva alla djur.

Enstaka okläckta eller halvkläckta fågelungar får även avlivas genom krossning på annat sätt.

**Elektrisk ström**

14 § Vid avlivning av chinchillor, fjäderfän och övriga fåglar med elektrisk ström ska exponeringen för strömmen ske på ett sådant sätt att djuret omedelbart förlorar medvetandet och att hjärtat stannar.

Avlivningsutrustningen ska vara försedd med utrustning som för operatören tydligt anger att strömkretsen är sluten.

Elektroden ska vara väl underhållna och rena.

**Narkosmedel och andra avlivningspreparat**

15 § Samtliga djurslag får avlivas genom en överdos av narkosmedel för injektion. Sådana avlivningar ska utföras av en veterinär eller på veterinärs delegering i enlighet med Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:25) om skyldigheter för djurhållare och personal inom djurens hälso- och sjukvård samt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2019:32) om läkemedel och läkemedelsanvändning. Veterinären är dock skyldig att själv fastställa att djuret är dött.

Tillförseln av preparatet får ske genom en intravenös, intrakardiell (hjärtstick) eller intraperitoneal (i buken) injektion eller, för kräldjur och groddjur, en intracoelomisk (i kroppshålan) injektion. Hjärtstick får endast utföras på medvetslösa djur.

***Allmänna råd till 9 kap. 15 §***

*Vävnadsretande preparat bör tillföras intravenöst. Vid intraperitoneal tillförsel av vävnadsretande preparat bör djuret vara sederat (ha fått lugnande preparat).*

16 § Samtliga djurslag får avlivas genom injektion av kemiska preparat specifikt avsedda för ändamålet och för det aktuella djurslaget. Sådant avlivning ska utföras av en veterinär eller på veterinärs delegering i enlighet med Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:25) om skyldigheter för djurhållare och personal inom djurens hälso- och sjukvård samt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2019:32) om läkemedel och läkemedelsanvändning. Veterinären är dock skyldig att själv fastställa att djuret är dött.

När preparat utan sederande effekt används ska djuret vara medvetslöst vid tillförseln av avlivningspreparatet.

Groddjur får avlivas genom att avlivningspreparat tillförs i vattnet.

17 § Hundar, katter, rävar, minkar, kaniner, gnagare, tamillrar, primater, fjäderfän, strutsfåglar och övriga fåglar får avlivas genom en överdos av narkosmedel för inhalation. Sådan avlivning ska utföras av en veterinär eller på veterinärs delegering i enlighet med Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:25) om skyldigheter för djurhållare och personal inom djurens hälso- och sjukvård samt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2019:32) om läkemedel och läkemedelsanvändning. Veterinären är dock skyldig att själv fastställa att djuret är dött.

### ***Allmänna råd till 9 kap. 17 §***

*Vid avlivning av kaniner med narkosmedel för inhalation bör djuret vara sederat (ha fått lugnande preparat).*

18 § Eter eller kloroform får inte användas vid avlivning av djur.

## **Koldioxid**

19 § Vid avlivning av fjäderfän genom exponering för koldioxid i stall ska visuell inspektion av djuren kunna ske under avlivningen. Gashalten i stallet ska kunna mätas vid behov.

Den planerade avlivningen ska anmälas till länsstyrelsen senast en vecka i förväg. Avlivningen ska övervakas av en veterinär från det att gasen släpps på till det att utrymmet öppnats och resultatet kan inspekteras. Veterinären ska godkänna den gjorda beräkningen av mängden koldioxid som ska användas vid avlivningen innan gasinsläppet påbörjas. När avlivningen är genomförd ska veterinären sända in en ifylld rapportblankett till Jordbruksverket.

Vid förprovningspliktig nybyggnation av höns- och kalkonstallar ska fast genomföringsrör för gasinsläpp installeras.

### ***Allmänna råd till 9 kap. 19 §***

*Insläppen bör vara så placerade eller utformade att djuren inte kan träffas direkt av den inkommande, koncentrerade gasstrålen. Innan gasen släpps på bör därför området närmast gasinsläppet spärras av på ett sådant sätt att inga fåglar kan vistas närmare insläppet i munstyckets riktning än 10 meter. Alternativt kan insläppen riktas snett uppåt, eller flera parallella gasinsläpp eller en inre fördelare användas för att snabbt fördela gasen i huset. För att inte ett alltför kraftigt övertryck ska uppstå i byggnaden bör det finnas öppningar i byggnadens översta del så att luft kan passera ut när gasen släpps på. Gasen bör tempereras genom förvärmning. Mängden koldioxid (kg) för att uppnå 80 % koncentration kan beräknas med hjälp av formeln [stallvolym(m<sup>3</sup>) x 1,8 x 0,80].*

20 § Vaktlar och daggamla kycklingar får avlivas med koldioxid. Vid sådan avlivning ska djuren föras in i ett utrymme med högsta möjliga koncentration av koldioxid, som ska tillföras i ren form. Djuren ska stanna i utrymmet till dess de har dött.

21 § Då höns avlivas genom exponering för koldioxid i tunnel med kvarn ska visuell inspektion av djuren kunna ske under avlivningen. Koldioxidtunneln ska vara försedd med två prober för mätning av koldioxidhalten, en placerad tidigt och en sent i tunneln. Båda dessa ska kunna avläsas samtidigt.

Den planerade avlivningen ska anmälas till länsstyrelsen senast en vecka i förväg. Veterinär ska finnas närvarande och inspektera avlivningen vid uppstart samt under en timmes drift. När avlivningen är genomförd ska veterinären sända in en ifylld rapportblankett till Jordbruksverket.

22 § Gnagare äldre än 10 dagar får avlivas med koldioxid enligt nedan.

Utrymmet där djuren exponeras för gasen ska vara konstruerat så att djuren inte skadas. Visuell inspektion av djuren ska kunna ske under avlivningen.

Avlivning med gas ska ske på ett sådant sätt att alla djur snabbt blir medvetslösa och därefter dör. Djuren ska stanna i utrymmet till dess de dött.

Vid avlivning med koldioxid ska djuren utsättas för en koldioxidhalt om minst 80 volymprocent. Koldioxidhalten i utrymmet ska kunna mätas vid behov.

***Allmänna råd till 9 kap. 22 §***

*När så är möjligt eller lämpligt bör djur som avlivas med koldioxid göras medvetslösa med hjälp av annan narkosgas eller annan metod, innan koldioxidavlivningen påbörjas.*

23 § Visuell inspektion av djuren ska kunna ske då mink avlivas. Djuren ska stanna i utrymmet till dess de dött.

**Kolmonoxid**

24 § Det är inte tillåtet att avliva djur genom exponering för kolmonoxid.

**Akut avlivning av odlade fiskar**

25 § Detta avsnitt, 25–27 §§, gäller endast för odlade fiskar, och endast i samband med annan avlivning än slakt.

26 § Vid bedövning och avlivning av odlade fiskar ska hänsyn tas till odlingssystem, art, storlek och antal fiskar som ska avlivas. De metoder som används ska antingen

1. leda till omedelbar död, eller
2. snabbt leda till bedövning som varar tills döden inträder och som alltid följs av en metod som leder till döden, eller
3. leda till död hos fisk som är bedövad eller sövd.

27 § Strupskärning får inte ske utan föregående bedövning.

28 § Kontroll ska göras att fisken är död.

***Allmänna råd till 9 kap. 26-28 §§***

*Kontroll av att fisken är död kan göras genom konstaterande av att de rytmiska gäl rörelserna omedelbart och permanent har upphört, eller genom att ögonrörelserna när fisken vickas från sida till sida omedelbart och permanent har upphört. Koldioxid bör endast användas när stora mängder fisk snabbt måste avlivas av smittskydds- eller djurskyddsskäl.*

**10 KAP. ÖVRIGA BESTÄMMELSER**

1 § Om det finns särskilda skäl kan Jordbruksverket medge undantag från bestämmelserna i dessa föreskrifter.

---

Denna författning träder i kraft den 1 april 2019, då Statens jordbruksverk föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2012:27) om slakt och annan avlivning av djur ska upphöra att gälla. De allmänna råden ska gälla från och med samma tidpunkt.

CHRISTINA NORDIN

Helena Elofsson  
(Avdelningen för djurskydd och hälsa)